

Przez całe swe życie trzymałem się zasady, że każdy naród ma prawo do ochrony swego języka i swej kultury przez państwo, do którego naród należy. Zasady tej trzymam się i teraz także. Demokratyczne Państwo polskie chce i musi przestrzegać kulturalnych praw wszystkich swych obywateli, jestem przeciwnikiem wszelkich nienawiści i zemsty.

Jestem Naczelnikiem państwa konstytucyjnego, i władza moja co do wkraczania w szczegóły życia państwowego nie jest może tak duża, jak wy, panowie sędziacie. Ale leży to w mojej mocy żeby przyczynić się do zgodnego współżycia obu narodowości, polskiej i niemieckiej w Państwie polskim.

ODEZWA DO MIESZKAŃCÓW UKRAINY

(26 kwietnia 1920 r.)

W kwietniu 1920 r. zawarta została umowa, mocą której Polska zobowiązywała się oswobodzić spod okupacji sowieckiej Ukrainę na zachód od Dniepru i oddać ją pod władzę Petlury, Ukraińcy zaś zrzekli się wszelkich roszczeń do Małopolski Wschodniej i do części Wołynia, leżącej na zachód od Horynia.

Dnia 25 kwietnia 1920 r. rozpoczęła się ofensywa polska na Ukrainie, prowadzona osobiście przez Naczelnego Wodza. Dnia 26 kwietnia Żytomierz był w naszych rękach.

W tym samym dniu polskie Ministerstwo Spraw Zagranicznych ogłosiło komunikat urzędowy, stwierdzający, że «Rząd Polski, uznając prawo Ukrainy do niezależnego bytu państwowego, uznał Dyrektoriat Niepodległej Ukraińskiej Republiki Ludowej z Głównym Atamanem Semenem Petlurą na czele za zwierzchnią władzę Ukraińskiej Republiki Ludowej».

Tego samego dnia Petlura wydał odezwę «Do Narodu Ukrainy», która była odpowiednikiem niżej przytoczonej odezwy Piłsudskiego. W akcie tym Petlura ogłosił, że Polska przychodzi Ukrainie z pomocą jako sojusznik w walce z «moskiewskimi bolszewikami okupantami» i że «po skończonej walce z bolszewikami, wojska polskie wrócą do swej ojczyzny».

Odezwę Piłsudskiego, będącą dokumentem ówczesnych wielkich zamierzeń politycznych na wschodzie, podajemy według «Monitora Polskiego» z 28 kwietnia 1920 r.

Do Wszystkich Mieszkańców Ukrainy.

Wojska Rzeczypospolitej Polskiej na rozkaz mój ruszyły naprzód, wstępując głęboko na ziemię Ukrainy. Ludności ziem

tych czynię wiadomym, że wojska polskie usuną z terenów, przez naród ukraiński zamieszkałych — obcych najeźdźców, przeciwko którym lud ukraiński powstawał z orężem w rękę, broniąc swych sadyb przed gwałtem, rozbojem i grabieżą.

Wojska polskie pozostaną na Ukrainie przez czas potrzebny po to, aby władzę na ziemiach tych mógł objąć prawy rząd ukraiński. Z chwilą, gdy rząd narodowy Rzeczypospolitej Ukraińskiej powoła do życia władze państwowe, gdy na rubieży staną zastępy zbrojne ludu ukraińskiego, zdolne uchronić kraj ten przed nowym najazdem, a wolny naród sam o losach swoich stanowić będzie mocen, — żołnierz polski powróci w granice Rzeczypospolitej Polskiej, spełniwszy szczytne zadanie walki o wolność ludów.

Razem z wojskami polskimi wracają na Ukrainę szeregi walecznych jej synów pod wodzą Atamana Głównego Semena Petlury, które w Rzeczypospolitej Polskiej znalazły schronienie i pomoc w najcięższych dnia próby dla ludu ukraińskiego ¹⁾).

Wierzę, że naród ukraiński wyteży wszystkie siły, aby z pomocą Rzeczypospolitej Polskiej wywalczyć wolność własną i zapewnić żyznym ziemiom swej ojczyzny szczęście i dobrobyt, którymi cieszyć się będzie po powrocie do pracy i pokoju.

Wszystkim mieszkańcom Ukrainy bez różnicy stanu, pochodzenia i wyznania wojska Rzeczypospolitej Polskiej zapewniają obronę i opiekę.

Wzywam naród ukraiński i wszystkich mieszkańców tych ziem, aby niosąc cierpliwie ciężary, jakie trudny czas wojny nakłada, dopomagali w miarę sił swoim wojsku Rzeczypospolitej Polskiej w jego krwawej walce o ich własne życie i wolność.

26 kwietnia 1920 r., Kwatera Główna.

Józef Piłsudski
Wódz Naczelny Wojsk Polskich.

¹⁾ W końcu roku 1919 wojska ukraińskie zmuszone walczyć z bolszewikami i Denikinem, uległy rozsypce. Petlura schronił się na terytorium Polski, która pomagała mu organizować na nowo armię.